FiCom ry | Jussi Mäkinen
8.12.2016

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

FiComin lausunto EU:n tekijänoikeusdirektiivistä (U 63/2016 vp)

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Pääviestit

- Direktiivillä pyritään kääntämään tekijänoikeuksien tasapainoa lyhytnäköisellä tavalla.
- Digitaalista markkinaa kehittävät ehdotukset – teosten saatavuus ja datanlouhinta – ovat vaikutuksiltaan vaatimattomia.
- 13 artiklassa ehdotettu alustojen vastuun lisääminen on hyvin ongelmallinen artiklan muotoilun, käytännön soveltamisen ja EU:n sääntelyn yhtenäisyyden kannalta.
- Tekijänoikeussääntelyn lisääminen lehtien kustantajien osalta ei ole välttämättä oikea tapa sopeuttaa sääntelyä digitaalisen ajan muuttuvaan ympäristöön.
- U-kirjeessä ehdotusten vaikutukset on arvioitu hyvin.
- Ehdotettu Suomen kanta on kannatettava.

Digitaalisen markkinan edistäminen

Direktiiviehdotuksen digitaalista markkinaa edistävät ehdotukset ovat lähinnä tekstin ja datanlouhinnan salliva 3 artikla ja AV-teosten saatavuutta tilausvideopalveluissa edistävä 10 artikla.

Datanlouhintaa edistävä artikla on soveltamisalaltaan tarpeettoman rajoittunut, kun sitä ei sovelleta kaupallisiin palveluihin. Datan louhinnasta saatava data-aineisto on omiaan edistämään teosten löydettävyyttä ja tätä kautta niiden käyttöä. Jos EU:ssa omaksutaan ehdotettu, hyvin rajoitettu soveltamisala, on tarjolla vaara, että USA:n Fair Use -käytäntö antaa sikäläisille yrityksille merkittävän kilpailuedun. Lisäksi datanlouhinnan rajoittunut soveltamisala on ristiriidassa komission muiden datatalouden aloitteiden kanssa, kuten Free Flow of Data – aloitteen kanssa.

AV-teosten saatavuutta edistävä 10 artikla velvoittaisi jäsenvaltioita luomaan kansallisella tasolla uutta hallintoa ja raportointia komissiolle, jotka osaltaan kuluttavat niitä resursseja, joita voitaisiin käyttää käytännön toimenpiteisiin teosten saatavuuden edistämiseksi. Lisäksi ehdotetun artiklan suhde esimerkiksi yhteishallintodirektiivin 35 artiklaan jää epäselväksi. Artikla on sisällöltään niin vaatimaton, että se tulisi turhana poistaa esityksestä.

Lehtikustantajien lähioikeus

FiCom ei ole vakuuttunut siitä, että 11 artiklassa ehdotettu lehtikustantajien lähioikeus on oikea tapa edistää laadukkaan ja moniarvoisen median digitalisoitumista. FiComin käsityksen mukaan kustantajilla on

jo oikeuksien siirtojen perusteella tekijänoikeuksien kannalta sellainen asema, joka antaa mahdollisuuden neuvotella tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen käytöstä kolmansien osapuolien kanssa.

Välittäjän vastuu

Ehdotetun 13 artiklan mukaan tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajien, jotka tallentavat suuria määriä palveluiden käyttäjiensä verkkoon lataamia teoksia ja muuta aineistoa ja tarjoavat pääsyn niihin, olisi ryhdyttävä monitoroimaan sisältöä estääkseen sellaisten teosten ja muun aineiston saannin, jotka oikeudenhaltijat ovat yhteistyössä palveluntarjoajien kanssa nimenneet. Artiklassa käytetty muotoilu on hyvin epämääräistä ja artiklassa on useita seikkoja, jotka jäävät hyvin tulkinnanvaraisiksi, kuten suuri määrä teoksia. Riittääkö, että palvelussa on tarjolla hyvin suuri määrä teoksia, mutta vain pieni määrä käyttäjiä. Onko sillä merkitystä, että ovatko teokset palvelussa lisenssien nojalla tai suoraan oikeudenhaltijoiden sinne tallentamina?

Onko kyse vastuusäännöksestä vai yleisön saataville saattamisesta?

Ehdotettu artikla ei johdantokappale 38 kanssa yhdessä luettunakaan anna selvyyttä siihen, onko kyseessä muutos sähkökauppadirektiivin 14 artiklan vastuusääntelyyn vai onko tarkoitus säätää uudella tavalla tekijänoikeusdirektiivin 3 artiklassa tarkoitetusta yleisölle välittämisestä. Ilmeisesti tarkoitus on soveltaa artiklaa hosting-toimijoihin, joihin ei sovelleta sähkökauppadirektiivin 14 artiklassa tarkoitettua vastuuvapautta. Selvää on ainakin se, että toimija, joka ottaa käyttöön ehdotetussa artiklassa tarkoitettuja sisältöjen tunnistamis- ja suodatusmenettelyjä, ei enää täytä sähkökauppadirektiivin 14 artiklan mukaisia edellytyksiä vastuuvapaudelle. Missään tapauksessa hosting-toimintaa ei voida eikä tule pitää tekijänoikeusdirektiivissä tarkoitettuna yleisön saataviin saattamisena.

Sähkökauppadirektiivissä tarkoitettujen välittäjien ja hosting-palveluntarjoajien vastuuseen, joka perustuu selkeään sääntelyyn ja sen tulkinnassa muotoutuneeseen oikeuskäytäntöön ei tule tehdä hätiköityjä muutoksia epämääräisesti muotoilluilla säännöksillä. Ehdotetun säännöksen muotoilussa näkyy kyllä poliittinen tavoite, mutta myös se, että yhden elinkeinotoiminnan alan ongelmaan on haluttu keksiä ratkaisu, joka pyritään laajentamaan yleiseksi säännökseksi.

Yhteensopivuus muun EU-sääntelyn kanssa

Ehdotettu säännös ei muodosta toimivaa kokonaisuutta voimassa olevan EU:n tekijänoikeussääntelyn eikä välittäjän vastuun sääntelyn ja näihin liittyvän EUT:n oikeuskäytännön kanssa. Lisäksi välittäjille tai hosting-palvelun tarjoajille asetettava monitorointivelvoite on hyvin ongelmallinen EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen sekä sananvapauden suojan kannalta. EU:n tuomioistuin on katsonut tapauksissa Scarlet v. Sabam ja Sabam v. Netlog, että EU:n perusoikeuskirjan 8 ja 11 artiklat kieltävät yleiset monitorointivelvoitteet, mihin ehdotettu 13 artikla käytännössä johtaisi.

Ennakoidut vaikutukset

Huonosti valmisteltu interventio eurooppalaisen välittäjän vastuun ja tekijänoikeuden rajapintaan uhkaa luoda merkittävää oikeudellista epävarmuutta, joka on omansa jarruttamaan eurooppalaisten internet-palvelujen kehittymistä ja eurooppalaisten kuluttajien ja yritysten mahdollisuutta hyötyä digitalisaation mukanaan tuomista mahdollisuuksista.

Vaikutusten arvio

FiCom on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa direktiiviehdotuksen vaikutusten arviosta. Vaikutukset ovat joko kokonaan analysoimatta tai osin jopa kielteisiä. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajille ehdotettu monitorointivelvoite ei ole yhteensopiva sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin vastuuvapaussääntelyn kanssa.

Ehdotettu Suomen kanta

FiCom kannattaa U-kirjeessä ehdotettua Suomen kantaa. EU:n tekijänoikeussääntelyssä pitää pyrkiä yleiseen, toimivia markkinarakenteita luovaan sääntelyyn, jossa otetaan tasapainoisesti huomioon eri osapuolten intressit. Sääntelyä ei tule laatia tietyn tekniikan tai toimintatavan erityistarpeisiin, koska liian yksityiskohtainen sääntely muodostuu ongelmaksi tekniikan ja liiketoimintamallien kehittyessä.

On tärkeää huolehtia siitä, että rajoitussäännökset mahdollistavat uusien toimintatapojen, kuten datan louhinnan kehittelyn myös liiketoiminnan tarpeisiin. Erityisen tärkeää on pitää kiinni sähköisen kaupankäynnin direktiivissä vahvistetusta tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien vastuuvapaudesta, joka on ollut Eurooppalaisen ICT-alan kehityksen oikeudellinen perusta. Jos tämä perusta rapautuu, eurooppalaisen ICT-alan kyky vastata kansainväliseen kilpailuun heikentyy olennaisesti.

Helsingissä

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry

Jussi Mäkinen
Lakimies